

Amsterdams werkgelegenheidstribunaal "vrouwen op de bres voor betaald werk".

De situatie van vrouwen wordt er niet rooskleuriger op.

Alleen al in Amsterdam en omgeving dreigen duizenden arbeidsplaatsen van vrouwen te verdwijnen, in bedrijven en instellingen waarvan oudsher veel vrouwen werken, zoals het grootwinkelbedrijf, de gezinszorg en op universiteiten verdwijnen niet alleen veel arbeidsplaatsen, er dreigen bovendien honderden ontslagen. Er is vaak sprake van slechte contracten en van reorganisaties. De weinige vrouwen die in de industrie werken, zoals bij Fokker en Hoogovens zijn ook niet zeker van hun baan.

En dan hebben we het alleen nog maar over vrouwen die al betaald werk hebben. Wat te denken van al die meiden die helemaal niet meer aan de bak komen en vrouwen die een uitkering hebben zoals de bijstands- en WAO-vrouwen? En de huisvrouwen?

Om zichtbaar te maken hoe vrouwen in de verschillende bedrijven en instellingen zich tegen deze ontwikkelingen verzetten, hebben wij in Amsterdam deze winter de koppen bij elkaar gestoken. Om in de vorm van een tribunaal die ontwikkeling aan de kaak te stellen en om van daaruit gezamenlijke acties te ondernemen.

Vrouwen uit verschillende instellingen en bedrijven (onder andere Hema, gezinszorg, Fokker, Hoogovens, Jellinekcentrum, Slotervaartziekenhuis, bijstandsvrouwen, meiden) en uit verschillende bonden (onder andere ABOP, AbvaKabo, Dienstenbond, Druk en Papier, Industriebond, Vrouwenbond-FNV) organiseerden mee aan dit tribunaal. Het vond plaats op 23 april in de Mozes en Aaronkerk.

Op het podium zaten de twee rechters, Miekie Awater en Els Huizinga. In de beklagdenbank zaten als verdachten - in de vorm van karikaturen - Van Aardenne en Lubbers (als regering) en Bons van het KBB en Stikker van RSV (als werkgevers). De aanklachten van de officieren van justitie waren gericht tegen de regering en de werkgevers. De bond nam een aparte plaats in op het podium en had een verdediger ter beschikking. Er was kritiek genoeg in die richting, maar tenslotte moet de bond achter onze eisen komen staan.

Vanaf 11 uur stroomden, afgewisseld met sketches en muziek, de aanklachten en getuigenissen binnen.

De kapstokken van de maatschappij

'Edelachtbare vrouw, geachte leden van de jury' zo begon Wil Sternebrink van de Vrouwenbond-FNV haar aanklacht tegen de regering.

'Huisvrouwen zijn kapstokken waaraan de hele maatschappij, inclusief gezin en burens, komen hangen als gevolg van het afbraakbeleid van deze regering.' (...) Ze vroeg zich af: 'Wanneer gaat deze regering eens naar huis, in plaats van ons steeds meer aan huis

te binden.'

Verder klaagde ze aan: de overheid en de sociale wetgeving.

-waardoor gehuwde vrouwen na een half jaar WW meestal geen cent meer krijgen,

-waardoor gehuwde vrouwen, in tegenstelling tot alle anderen, geen uitkering krachtens onze 'volksverzekering' de AAW kunnen krijgen,

-vanwege betutteling en controle op vrouwen die van een uitkering moeten leven.

Tenslotte klaagde ze 'onze eigen gelederen, de FNV, aan over de onserieuze manier waarop zij met vrouwenbelangen omgaat. Wij kiezen ervoor solidair te zijn met hun eisen, al jarenlang, maar eisen van hen op hun beurt dat zij ook achter onze eisen gaan staan. Eisen, die het vrouwen mogelijk moeten maken werkelijk te kunnen kiezen voor een eigen leven.'

De aanklacht van Wil werd nog eens versterkt door onder andere de getuigenis van een vrouw met een uitkering voor een éénoudergezin. Zij vertelde haar ervaringen met de sociale dienst, toen ze opgaf dat ze mei een man samen ging wonen:

'Heeft u seksueel contact met de heer B.?' 'Wat heeft dal er nu mee te maken?', vroeg ze. 'Nou dan kunnen wij kijken wat de bedoeling is van deze samenwoning, of is hij soms homofiel?' Ze beëindigde haar verhaal met: 'Het moet dan maar eens gehoord worden hoe deze mensen werkend bij de sociale dienst te werk gaan. Diskriminerend, manipulerend, onder druk zetten om bekentenis te doen, afdwingen, het uit je bed lichten op vroege ochtenduren, het doorzoeken van kamers zonder bevel van huiszoeking, te dwingen om vragen te beantwoorden die intiem zijn anders stoppen ze je uitkering. Het leek op die maandag wel een verhoor in oorlogstijd.'

Geen contracten, geen zekerheid

Namens vrouwen van het KBB-koncern sprak Lies Wijnschenk de volgende aanklacht uit:

'Wij klagen aan het grootwinkelbedrijf, onder andere Koninklijk Bijenkorf Beheer, waaronder de Hema waar ikzelf werk. Wij klagen aan dat door slecht beleid en overfinanciering van de AMRO-Bank reorganisaties plaatsvinden en ontslagen vallen binnen de KBB. Wij klagen aan dat vrouwen

VROUWEN KLAGEN AAN

hiervan vaak als eerste de dupe zijn. Velen werken als parttimers op de winkelvloer en op kantoren. Hun positie is al moeilijk doordat er vaak geen contracten meer worden gegeven. Dus geen zekerheid! We staan mei onze ruggen tegen de muur, want financieel is het nodig om te werken en bovendien *willen* we werken. Daarom eisen we betaald werk en goede sociale voorzieningen.'

Weinig vrouwen in de industrie

Tineke Hartman-van de Kolk begon haar aanklacht met: 'Wij, weinige vrouwen die in de industrie werkzaam zijn, zijn op dit Tribunaal gekomen vanuit Fokker, Hoogovens, ADM en de Grafische Industrie. Wij klagen de regering en de werkgevers aan, omdat slechts zo weinig vrouwen een baan in de industrie kunnen krijgen. Als vrouwen een baan in de industrie veroverd hebben, dan is dat op het ongeschoolde, saaie en monotone werk. (...) In de grafische industrie maken werkgevers misbruik van de gebondenheid van vrouwen aan huis en gezin. Ze laten vele vrouwen geïsoleerd van elkaar, zonder enige rechtspositie met zeer lage verdiensten thuiswerk verrichten. (...) Wij klagen aan dat de medische kode gehanteerd wordt, die wat zegt over bouw en spierkracht om vrouwen uit functies te weren. In plaats daarvan moeten de arbeidsomstandigheden zo verbeteren dat vrouwen noch mannen zich fysiek hoeven te forceren: voor mannen is het net zo min een lolletje om zich een breuk te tillen.'

De eerste getuige uit een lange rij: 'Ouderen worden tegen jongeren uitgespeeld, mannen tegen vrouwen,

vrouwen tegen elkaar. Dat is een systeem waaraan regering en werkgevers zich schuldig maken.'

Een vrouw van Hoogovens vertelt wat de directie doet met de f 2.000, die ze krijgt voor elk meisje dat wordt aangenomen: 'In het afgelopen jaar waren er drie meiden op de opleiding tegen het jaar ervoor zes. Meiden mogen zogenaamd op het hele bedrijf stage lopen, maar alle meiden werden in de praktijk op Koudband I geplaatst. Meiden worden overal afgewezen, omdat er geen WC's en douches zijn.'

Een andere vrouw van Hoogovens: 'Sinds 1976 kunnen vrouwen in ploegendienst werken. Er werkten toen 1750 vrouwen. Nu werken er nog maar 1200 vrouwen. Bij de aankondiging van grote aantallen ontslagen gingen er al stemmen op: 'als de vrouwen er allemaal uitgaan, zijn we er al bijna.'

'Ik werk al 15 jaar bij ADM in de kantine en ik heb een klacht tegen de regering', getuigt Tiny. 'Die kerel, die Van Aardenne, die heeft alleen verstand van poorten sluiten en van atoom ellende produceren. Maar wat hebben we aan bommen? Daar kunnen we niet van leven!'

Een vrouw van Fokker: 'Als vrouwen moeten wij ons driedubbel bewijzen. Van de negen vrouwen van de omscholingsgroep zijn er maar twee overgebleven.'

Geen vrouwelijk personeel

Vervolgens gaf de rechter Miekie Awater het woord aan de officier van justitie die namens de meiden een aanklacht kwam indienen. 'Ik ben

Marga, ik zit op de LTS, richting motorvoertuigentechniek. Ik wil een baan in een garage, toen ik ging solliciteren, ging dat zo: ik stapte een garagebedrijf binnen. De mensen daar waren uiterst vriendelijk, want ze dachten dat ik een klant was. Ook de chef, totdat ik vertelde dat ik kwam solliciteren naar een baantje als monteuse. Hij begon een beetje minzaam te lachen en vertelde dat ze tot zijn grote spijt geen vrouwelijk personeel aannamen.'

Een andere meid klaagt werkgevers en de regering aan, omdat er twee keer zoveel meiden als jongens werkloos zijn. 'Ik werk met behoud van uitkering, omdat ik op mezelf woon (f 900, en nog wat). Als je thuis woont, krijg je niks' vertelt een andere meid.

Vrouwen hebben de minste dienstjaren

In het onderwijs staan wel heel veel vrouwenbanen op de tocht. Irene: 'Veel vrouwen werken parttime in het onderwijs, maar doordat er bijvoorbeeld minder geld wordt uitgetrokken voor onderwijs aan anderstaligen, voor stimulerings- leerkrachten en vakleerkrachten, verdwijnen er juist veel van deze parttime banen. Bij de invoering van de wet op het basisonderwijs, waarbij de kleuter- en lagere scholen één worden, dreigen mensen te moeten afvloeien. Degene met de minste dienstjaren in het onderwijs moet dan als eerste verdwijnen, en dat is meestal de vrouw. In het voortgezet onderwijs zullen door de bezuinigingen 8% van de manlijke docenten ontslagen worden en 20% van de vrouwelijke. Leerkrachten voelen zich sterk verantwoordelijk voor hun leerlingen, vooral de vrouwen;

Een speciale aanklacht Vrouwen voor Vrede

'Wij van vrouwen voor Vrede klagen de overheid aan om de verspilling van onze belastinggelden, steeds meer bewapening, steeds meer oorlogsvoorbereiding. Nu bedragen de zogenaamde defensieuitgaven al 13 miljard en elk jaar stijgen ze met 3%. Dat is altijd nog f 400.000.000. Geld dat dus niet besteed wordt aan onderwijs, medische voorzieningen enzovoorts. Defensieuitgaven worden door de overheid altijd goedgepraat 'omdat ze zo gunstig zouden zijn voor de werkgelegenheid'. Maar dat is niet waar: uit Amerikaanse studies blijkt dat 1 miljard dollar voor defensie 76.000 banen oplevert tegen 80.000 in de gezondheidszorg en zelfs 104.000 in het onderwijs. Vecht dus mee met de vredesbeweging voor een verlaging van de defensie: laat dat geld besteed worden aan meer werkgelegenheid voor vrouwen. Geen bommen, maar banen voor vrouwen!'

VROUWEN KLAGEN AAN

vrouwen hebben een specifieke inbreng bij vakken en opleidingen die tot doel hebben de achterstand van vrouwen en meiden op te heffen. Je kunt denken aan allerlei vormen van volwassenenedukatie. De bezuinigingen daarop treffen niet alleen de leerkrachten, maar ook de cursisten.'

25% in de ziektewet

Dini Bergh, werkzaam in de gezinsverzorging, klaagde de bezuinigingen in de gezondheidszorg aan: 'Het inleveren van bedden heeft tot gevolg dat patiënten zo snel mogelijk naar huis worden gestuurd. Het gevolg is dat het verplegend personeel alleen nog maar te maken krijgt met zwaar zieke mensen. Ook de techniek staat niet stil, gevolg: intensivering van de verpleging.'

De patiënten uit de gezondheidszorg die eerder naar huis gestuurd worden komen nu bij de gezinsverzorging terecht. De vrouwen die hier werken zijn voor een groot deel ongediplomeerd en worden gehonoreerd met het minimum loon. Ik kan u vertellen dat het een schijntje is voor het werk wat geleverd wordt.

Door de bezuinigingen van de overheid verdwijnen er steeds meer banen in deze sektor, waar heel veel vrouwen werken.'

Deze aanklacht werd door een hele serie getuigenissen ondersteund. Een getuige uit de gezondheidszorg: 'Doordat er minder helpsters zijn, moeten er meer cliënten door een helpster geholpen worden. Door de invoering van de alpha-hulp blijven de zwaardere cliënten voor ons over, zodat de werksituatie voor ons steeds meer verslechtert. Niet voor niets zit 25% van onze helpsters in de ziektewet.'

Een alpha-hulp klaagt de regering aan als de grootste koppelbaas in Nederland: 'Het is de grootste organisator van gelegaliseerd zwart werk. Een alpha-hulp heeft geen enkele rechtspositie: je kan per week ontslagen worden, je hebt geen recht op uitkering, geen recht op scholing, en bij ziekte word je slechts 6 weken doorbetaald, met aftrek van de eerste twee dagen.'

Vakbond in het beklagdenbankje?

Ook de vakbeweging werd op het 'beklaagdenbankje' gezet. Dat bankje had een andere plaats dan die van de werkgevers en de regering. 'Hoe zit dat', vroeg de rechter aan officier van justitie Hilda Passchier, 'kom je de vakbeweging nu verdedigen of aanklagen?' Hilda namens de vakbondsvrouwen: 'Allebei. Vrouwen in de vakbeweging proberen hun eisen al jaren tot eisen van de vakbeweging te maken, en dan niet alleen op papier, maar juist in de praktijk. Er is een bepaalde traditie in de bond gegroeid om over onze belangen te onderhandelen en dat willen wij in onze richting ombuigen. De bond is niet zomaar op alle punten vrouw-vriendelijk. Daar moeten wij heel wat strijd voor voeren. Omdat de bond over onze CAO, over onze arbeidsvoorwaarden, over onze werkgelegenheid onderhandelt, willen wij zoveel mogelijk invloed uitoefenen om de belangen van vrouwen te verdedigen. Daarom gaan we als vakbondsvrouwen apart bij elkaar zitten. Wij zijn netzo goed de bond als de heren die meestal op televisie of op de radio verschijnen. Wij hebben kritiek op de manier waarop de bond omgaat met de verdeling van de arbeid, zowel buitenshuis, als binnenshuis. Wij willen niet dat ouderen tegen jongeren worden uitgespeeld, wij willen niet dat vrouwen tegenover mannen worden uitgespeeld, wij willen een arbeidstijdkorting voor iedereen, maar wel op zo'n manier dat iedereen in zijn of haar onderhoud kan voorzien en dat het werk in huis en het opvoeden van kinderen door man en vrouw gedaan kan worden. Daarom vinden wij het tamelijk absurd dat parttimers, waarvan het overgrote deel vrouwen, ook moeten inleveren door ATV. Door de afbraakpolitiek worden vrouwen dubbel gepakt. En daarom staan wij als vakbondsvrouwen hier op de bres en vragen van iedereen steun: Doe met ons mee! Maak van vakbondsvrouwenkracht een vakbondsvrouwenmacht.'

Vakbondsvrouwengetuigen kwamen zowel met voorbeelden van negatieve ervaringen met de bond, als met voorbeelden van successen. Er werd getuigd dat de meeste bonden nu onder de druk van de vrouwen de eisen van Wij Vrouwen Eisen hebben overgenomen. Zo kwam de Big van Fokker, na flinke discussies met de vrouwengroep, op het FNV-fusiekongres met een solidariteitsverklaring met de vakbondsvrouwen die opkwamen voor de eisen van Wij Vrouwen Eisen.

Maar een andere Fokker-ervaring: 'Bij ons heeft de bond de kans voorbij laten gaan om wat te doen tegen de ontslagen. Toen duizenden mensen in de kantine bijeen waren voor 10% ATV zonder verder inleveren deed de bond daar niks mee. Wij hebben als vrouwengroep daar wel hard voor gevochten, maar de bond heeft ons daarin niet ondersteund en dus de kans gemist om met zoveel strijdbare mensen de eerste stap naar drastische A TV te zetten.'

Een vrouw uit de Dienstenbond: 'Wij moeten volgens het akkoord voor A TV per rato inleveren, ook de deeltijders. Dit moet worden teruggedraaid, daar moeten de vrouwen zich sterk voor maken.' Dat je wat kunt bereiken bleek bij ADM. De ADM-jonge-rengroep, waar alleen jongens in zitten, is er voor opgekomen, dat er meiden aangenomen zouden worden op de bedrijfsschool. Er zit nu één meid op.'

VROUWEN KLAGEN AAN

Bezuinigingen begonnen al in 1968

De laatste officier van justitie die door de rechter werd opgeroepen, kwam de gemeente aanklagen.

'Na zo'n veertien jaar werkende bij de gemeentelijke Was-, Schoonmaak-, Bad- en Zweminrichtingen als schoonmaakster hebben ik en mijn collega's het nodige meegemaakt. De dienst is al in 1968 begonnen met 10% bezuiniging. Door vermindering van het aantal uren dat nodig was voor het schoonmaakwerk. In de jaren '70 probeerde

men de dienst op te heffen. Dit is voorkomen door de actie van de vrouwen. Maar ja, de heren zaten ook niet stil en zijn gaan onderzoeken hoe het schoonhouden goedkoper kon. Er werden proeven gedaan met particuliere schoonmaakbedrijven, daarna zijn ze overgegaan naar de vijfmaands-kontrakten, waardoor onze pensioenrechten en ziekentfondsvergoeding vervielen.' Jannie vervolgde met te vertellen hoe het schoonmaakwerk werd 'vereenvoudigd': 'Dit houdt in dat je bijvoorbeeld in de plaats van vijf keer de gangen dweilt dit maar drie keer moet doen in de week. Dit leidt tot meer werk in dezelfde tijd. (...) Er is sprake van roofbouw op mensen die de gemeente een aardige cent oplevert.'

Het vonnis

In de verschillende aanklachten en getuigenissen kwamen allerlei ideeën en voorstellen naar voren hoe je je als vrouwen gezamenlijk sterk kunt maken voor vrouweneisen. Een greep uit de eisen die naar voren kwamen:

- Meer scholings- en opleidingsmogelijkheden voor huisvrouwen en vrouwen in de bijstand in plaats van afbraak; dit geldt ook voor het scholingswerk binnen de bonden.
- Geen bezuinigingen in de gezins-, bejaarden en gezondheidszorg, maar betere arbeidsomstandigheden, betere honorering en meer arbeidsplaatsen.
- Meer maatschappelijke erkenning voor het beroep huisvrouw en voor het feit dat dit beroep zwaarder wordt naarmate er meer betaald werk verdwijnt.
- Recht op werk dat iedereen in staat moet stellen een economisch zelfstandig bestaan op te bouwen, dus ook vrouwen en meiden.
- Goede sociale voorzieningen.
- Arbeidstijdverkorting met behoud van loon, waarin de verdeling van het onbetaalde werk en het gelijke recht op betaald werk voor mannen en vrouwen centraal moet staan.
- Bij de invoering van ATV moeten parttimers buiten schot blijven.
- Meer geschoolde functies voor vrouwen in de productie en de daarbij behorende omscholingsmogelijkheden en plaatsen op de

bedrijfsscholen.

- Meer stagemogelijkheden en opleidingskansen voor vrouwen en meiden in technische beroepen.
- Geen verlaging van de minimumjeugdlonen.
- Positieve diskriminatie van vrouwen bij aanname en ontslag; de bond moet zich er sterk voor maken dat dit in de CAO's wordt opgenomen.
- Geen bezuinigingen op het onderwijs; ook daar: positieve diskriminatie van vrouwen bij aanname en ontslag.

Dat we ons hiervoor samen sterk moeten maken werd van verschillende kanten benadrukt. Bijvoorbeeld Jannie namens de WSBZ-vrouwen: 'Wij zijn niet gebaat met oorlogstuig en gouden handdrukken. Dit alles kunnen ze beter steken in werkgelegenheid. Het is altijd nog gebleken dat eenheid macht maakt. Daarom moeten wij gezamenlijk tegen de afbraakpolitiek van de regering optreden.'

Het belangrijkste hiervan werd na uitgebreide discussie in de vorm van het vonnis aan de zaal - de jury - voorgelegd.

De rechter:

'Wij gaan het de heren regeerders en ondernemers moeilijk maken en wel op de volgende manier.

Vrouwen op de Bres voor betaald

Werk gaat door, vrouwen en meiden sluit je aan! Vrouwen Op de Bres voor Betaald Werk stelt zich ten doel zoveel mogelijk vrouwen en meiden op haar uitgangspunten te verenigen. Op basis van de klachten en eisen die vandaag naar voren zijn gekomen stellen we de volgende uitgangspunten vast:

- Meer betaalde banen voor vrouwen en meiden.
- Hervreiding van het werk (betaald en onbetaald) over iedereen die kan en wil werken.
- Positieve diskriminatie van vrouwen en meiden bij aanname en ontslag.
- Geen bommen maar banen.

We willen:

- dat een steeds grotere groep vrouwen (buitenlandse- en nederlandse vrouwen en meiden) zich bij onze eisen aansluit,
- dat de vakbonden, de FNV-

VROUWEN KLAGEN AAN

jongerenbeweging en de linkse partijen onze eisen overnemen en er in de praktijk voor opkomen!

De jury wijzigde dit vonnisvoorstel op één punt. De eis 'positieve diskriminatie bij aanname en ontslag' werd voorlopig uit het rijtje uitgangspunten geschrapt, omdat niet iedereen in de zaal het daarover eens was. We gaan hierover de discussie nog verder voeren. De jury boog zich ook over aktievoorstellen om bovenstaande te bereiken, ze besloot dat Vrouwen op de Bres voor Betaald Werk:

- een aktiekaravaan op gang gaat brengen, dat wil zeggen, solidariteit gaat organiseren waar vrouwen in aktie komen voor (het behoud van)

werk,

- gaat mobiliseren voor de FNV-manifestatie van 11 juni onder onze leuzen,
- gaat mobiliseren voor de grote vredesaktie van 28 en 29 oktober onder het motto: 'Geen bommen maar banen'.

Inmiddels is daar 'Prinsjesdag Aktiedag' bijgekomen, waaraan we als Vrouwen op de Bres voor Betaald Werk ons steentje willen bijdragen. In die akties willen we ons sterk maken voor de eisen die het vrouwen mogelijk moet maken werkelijk te kiezen voor een eigen leven en willen we de bonden hierachter zien te krijgen. Onnodig te zeggen dat de rechters moe maar voldaan waren toen ze de

zitting in de Mozes en Aaronkerk om 17.00 uur sloten. Het tribunaal was een succes geworden. We hebben onze situatie aan de kaak gesteld, maar ook plannen bedacht om er wat aan te doen.

Ook in Rotterdam heeft het vakbonds-vrouwenplatform in die stad nu het plan opgevat om een vrouwenwerkgelegenheidstribunaal te gaan organiseren. Een volgende stap in het versterken van het vakbonds-vrouwenwerk.

Annel van Houts
Marianne Nelis
Rienke Schutte